



Numerul 9

Oradea-mare 26 februarie (11 martie) 1906.

Anul XLII.

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Eminescu și trecutul.

(O scurtă lămurire.)

Peste „Scrierile politice și literare“ ale lui Eminescu, scoase la iveală de dl Scurtu, s'a lunecat așa cum din păcate se lunecă la noi peste toate scrierile de samă. Dintre atâtea foi numai două s'au găsit cari să atragă luarea aminte a publicului nostru asupra acestei cărți; una a fost de dincoaceși cealaltă a fost „Sămănătorul“ de dincolo. E o dovadă durosă aceasta, că la noi se cetește puțin și că nu se caută cărțile cu adevărat bune.

Adevăratul, nemărginitul și adâncul suflet a lui Eminescu, numai de aici se poate lămurii. Sunt des-tăinuirii aici și sunt mărturisiri făcute deadreptul, cari aruncă lumină asupra multor colțuri din sufletul lui.

În poezii îl admiri, te uiți la el ca la strălucirea rece a unui „luceafăr“, fără să poți ghici gândurile ce fierb în acel suflet și fără ca țesătura versurilor să te îngăduie să întri în bisericuța tainică a acestei inimi, pe al cărei altar arde puternic și încălzitor focul celor mai mari gânduri și nădejdi ce le-a hrănit vreodată vre-o inimă românească. Din aceste scrieri, și mai mult poate din cele ce o să vină, ni-se desface întregă și lămurită firea lui Eminescu. Deslușirile ce nu ni-le dau poeziile, ni-le le dau aceste scrieri.

Trecutul a fost mult cântat și laudat de Eminescu. Multora le-a plăcut a zări în aceasta o exagerare, izvorită din starea turburată a sufletului său din anii din urmă. Toți făuritorii de istorii, de literatură, au svârlit pe această dragoste față de trecutul strălucit în fapte și 'n cinstea nepângărită a scripturelor rămase dela cei bătrâni, vâlul înclinărilor și al gusturilor bolnave al acestui suflet mare.

Nime însă nu și-a dat străduința de a ghici adevăratul temei din care a trebuit să izvorească această

proslăvire a trecutului. Ceea ce numai anevoie s'ar fi putut tălmăci din scrierile mai înainte a lui Eminescu, mai ales din colecția poeziilor par'că anumit străcurate, — aceea se poate răstălmăci din scrierile de mai târziu, din scrierile scoase la iveală mai de curând. »Epigonii« e poezia în care netăgăduit, culminează dragoste față de scriitori din trecut.

Câți dintre înfoiații închinători ai literaturii noastre de ieri și de azi încă, ai acelei literaturi ce-și sugerează puterea din ogorul, deschis tuturor, al literaturilor străine, câți dintre jertfitorii nepricepuți la idolul înstrăinării și nimicirii noastre naționale, n'au chiotit și nu chicotesc și acum, cu îmbufnări de aroganță năroadă, la cetirea acestei poezii. Cum, Mulean, Cichindeal sau Cârlova, greii la vorbă și îngăimații la gândire ai bieteii literaturi de ieri, să fie mai pe sus ca Tonceștii literaturii de astăzi, muncitori de rând, îmbrăcați în pânza albă și curată a cinstii și a dragostii față de neamul și țara care o cântă, au putut să fie mai mult ca subțirii, ca finii și eleganții cuconăși și donjuani, cântăreți de vremuri albe și versuitori de ahturi de tot soiul, învăluți în mătăsurile calde și în parfumurile priitoare păcatului și necinstii, — ai literaturii ce își are ca mamă pământul ales al altor neamuri și țări?

Da au putut să fie, n'au fost aievea. — Prihana n'a prins colț în inimile lor și în scrisul lor, limpede ca apa de izvor și curat ca aurul, nu s'a scurs nici un pic din murdăria scârboasă, ce așa de lesne se vinde și se îmbie, a curentelor ce închideau în ele păcatele și nesănătatea străinilor ce le porniau. Eminescu ne dă în privința aceasta cea mai bună lămurire. Dânsul zice, adecă zicea prin 72-74, în chipul acesta:

„Când mă aflu față cu cei bătrâni, cu lit. din deceniile trecute, par'că sunt într'o cameră încălzită.

simți că acești oameni erau într'un contact nemijlocit cu un public oare care, mic ori mare, dar în sfârșit eră un public. Față cu cei moderni par'că mă simt într'o cameră rece, și într'o cameră rece va fi observat ori cine asta, — par'că lipsește ceva, nu căldura însăși, ci ceva pipăit, par'că pe perețele curat fusesse ceva și nu mai este, sau simțământul familiei când a murit cineva în casă. E un fel de deșert atât de simțit de fiecare, un fel de suflare, care cuprinde toate obiectele, nu mai este — par'că lipsesc din casă lucruri, nu numai corpul unui om. Vine un alt om acolo, dar simțirea pentru tine nu se schimbă. Par'că ești obișnuit a vedea privazul cu alt portret și portretul cu alt privaz.

Față cu cea mai mare parte din scriitorii noștri moderni ți-se impune simțământul, că ei nu sunt pentru public, nici publicul pentru ei, ci în fine *că ei nu sunt inele în lanțul continuității istorice a culturii noastre*, ci cum s'ar zice extra muros. — Și asta e soarta ori cărei literaturi importate, atât de nefirește ca a noastră. Ele n'au făcut drumul lung al condensării ideilor în craniile poporului, sunt prin urmare ceva ce nu poate fi *priceput*, ci *conceput*; sunt inele din dezvoltarea unui cap străin, o ramură de nuc din care, crescut pe jumătate, ai vrea să cultivi un trunchiu de stejar; pe când numai din disoluțiunea acelei ramure în pământ se pot trage atome constitutive și pentru stejar“.

Unde-ți trebuie mai răspicate și mai lămuritoare vorbe? Scrisul palid, dulceag, cu ofturi și cu țivlituri de inimi sterpe și ușoare, nu puteau să mulțamească sufletul vânjos și puternic, dornic de avânturi și sătos după slova cu lumina în viață românească, ce nu i-o dădeau acești trubaduri bolnavi, aceste părături de puște goale, pe care n'o întimpină în versuri nici unul dintre schiloditorii de versuri de atunci — și pe care n-o puteau găsi decât numai în „slova de aur a scripăturilor române“, în psalmii sfințiți prin o credință și-o dragoste a cântăreților bătrâni.

Nota ce iese la iveală din aceasta destăinuire sinceră a lui Eminescu, — pe care o întimpinăm des în scrierile lui de tot soiul — naționalismul curat ce-l hrăniă el în suflet și pe care-l cerea, în toate împrejurările, ca pe un simbur de viață, dela toate manifestările vieții noastre, atât literare cât și politice culturale, și mai ales literare. E aceasta o palmă, e o desmintire hotărâtă celor ce-l învinuiau cu cosmopolitism și cu înclinări spre o artă luată cu imprumutul dela străini.

Mulțămim din suflet celor ce ne-au pus în mâni aceste prețioase mărturisiri, aceste mărgăritare de gândire, cari ni-l arată pe cel mai mare gânditor al neamului nostru ca pe unul dintre cei mai infocați aderenți ai curentului *naționalist* în scriere sau gândire. Și astăzi când buciul de rechemare, la drumul vechiu și singur bun al înaintașilor, sună în undulări puternice; când glasul de argint al cântăreților chiamă sufletele obidiților din umbră și din întuneric la lumina înviețoare a naționalismului și a credinții neclintite într'un singur Dzeu, și într'un sigur neam, — nu putem să uităm că frunzașul între deschizători și îndrumători spre aceasta viață nouă e *Eminescu*.

Petru Suciu.



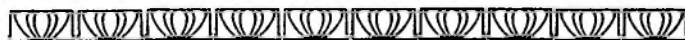
Visuri.

*Cum veniți în stoluri dese,
Ingeri albi de fericire,
Inchizându-mi dulci pleoape,
Mă luați în stăpânire.*

*Mă purtați cu el alături
Pe la margine de ape,
Când din roua inserării
Fluturii vin să s'adape.*

*Ne-așezați într'o luntriță,
Dusă de-ale apei spume,
Și plutim așd 'n neștire
Până la un cap de lume...!*

Elena din Ardeal.



Fabrica de porcelan.

(Urmare.)

Cu graba nedumerită a curiozității cercai în mapă. Peste o oară de muncă obositoare, ochii mei usteniți reușiră a descoperi în negrimea munților numele „Ripoasa“ Eră însă scris cu litere de tot mici. abia legibile, așd încât în cercarea mea trecusem peste el cel puțin de douzeci de ori, fără a-l observa,

Așd dară Ripoasa eră un sat neînsemnat, aruncat după spatele lui Dumnczeu, căruia și făcătorul de mapă numai din grație i-a dat loc, culegându-i numele cu litere atât de mici, încât abia le puteau zări și ochii mei, cari atunci erau ageri ca ai vulturilor. Acum nu-s ageri nici aceștia, căci dacă aș voi de present a-mi asemăna puterea ochilor cu ochii vre unui gen din imperiul paserilor, cu d'rere ar trebui să mă văd pus în paralel cu buha, când sboară ziua orbecând, perzecatător de o turmă de vrabii lărmuitoare.

Trimisei la poștă și așteptam sosires pacului cu o iritațiune și curiozitate, care nu corespundea nici decât în proporțiunea mărimii, cu neînsemnătatea de toate zilele a unui eveniment atât de comun pentru alții.

În fine după o așteptare care în frământarea mea mi-se părū de tot lungă și torturătoare, auzii tropotul ciobotelor potcovite strajnic ale servitorilor, cari viniau posăind sub greutatea povoarei.

Pacul eră o ladă de scânduri bine ținută. Ordonai să-l așeze în mijncul odăii mele, și apoi plătind servitorilor, așteptai până ce aceștia se depărtară.

Inchisei apoi ușa să nu fiu surprins de oarecineva în ocupațiunea mea și mă ocupai cu brațele sufocate de deschiderea pacului... Delăturai acoperișul, sub care găsi o scrisoare. Eră adresată mie, căci pe plicul ei eră scris limpede cu litere femeiești pițigăiate: „Dlui geolog Grigore Grigorescu“.

Pe mine mă interesă mai mult conținutul pacului, decât al scrisorii. De aceea cu un fel de ferbințală irititoare, pe care înzădar mă imputream a o surprimă, delăturai papirul, care ascundea dinaintea

privirei mele însetate cuprinsul lăzii și... decepțiunea mea fu de tot mare.

Eu așteptai să desvălesc ceva prețios și înaintea mea stătea acum o ladă îndesată cu un fel de materie de colorare nehotărâtă, albă-surie.

Ce să fie aceasta? cugetai în mine. Brânză de capră?... Cine-mi putea trimite mie atâta brânză?...

La scrutare mai minuțioasă observai că mă înșelasem cu privire la botezarea materiei omogene, la care priviam cu curiozitate crescândă și cu ochii înholbați de mirare. — Trimițătorul acestui pac și-a bătut joc de mine — zisei în mine mâniaș și năcăjit. Cine poate fi acel prost impertinent, care nu se rușinează a mă molesta cu o ladă de pământ?... Și ce o să însemneze aceasta?

Repede apucaii epistola de pe masă, așteptând esplicarea dela conținutul aceleia. Mâniaș și iritat cum eram, totuși observai la moment, că scrisoarea epistolei, cu toate că eră de mână bărbătească, eră cu mult mai rea și mai nelegibilă, decât titula de pe plic.

După încercări repetate, în fine izbutii a o pricepe. Să fi văzut atunci numai, cum a alungat de pe fața mea mânia, prima dată mirarea, ca apoi mai pe urmă și în locul acesteia să pășească bucuria copilărească!

Au trecut douăzeci și cinci de ani de atunci în decursul cărora am uitat multe dureri, poate și mai multe lucruri trebuincioase, dar conținutul acestei epistole avu asupra mea un efect atât de mare și se imprimă în memoria mea atât de adânc și clar, încât vi o pot recita și acum din literă în literă.

Iată cuprinsul ei:

Stimate dle geolog!

Știm din bătrâni, că toată avuția izvorește din pământ. Pământul ne hrănește pe toți, căci din el cresc plantele: grâul, cucuruzul etc..., cari ne servesc ca nutremânt. Vitele noastre din ce ar trăi, de n'ar crește iarbă pe pământ?!

Dar nu de acest folos al pământului voesc eu a vorbi cu dta. Dta ești om învățat și înțelept, nici eu nu mă țin tocmai tâmpit la minte, prin urmare am speranță, că ne vom pricepe ușor.

Mintea ageră a omului știe schimbă și țărâna pământului în aur, dacă din aceasta țărână se pot face lucruri folositoare.

În comuna noastră Râpoasa se află un deal întreg de astfel de pământ, care cu puțină muncă poate fi înșchimbă pe galbeni lucitori. Din acest soi de pământ îți trimet și dta o mică cantitate, ca să te poți convinge despre adevărul cuvintelor mele.

Sunt sigur că la prima vedere a muștrei vei recunoaște cel mai fin caolin al lumii din care s'ar putea fabrică porcelan de tot minunat.

Ca să pot desgropă aurul ce zace în acest pământ prețios, am trebuință de un companist isteț și priceput, precum ești dta. Deci dacă voiești a ajunge în timp scurt la bogăție, aibi bunătate a mă cercă, ca să ne putem înțelege. Pe septămâna viitoare Vă aștept la tot cazul.

Cu distinsă stimă
Ioan Ionescu.

P. S. În septămânile trecute mi-s'au adresat mai mulți întreprinzători în acest obiect, eu însă le-am

refuzat ofertele, fiind-ca aş dori ca aceasta întreprindere mare să nu ajungă în mână străină."

Eram tânăr. când primii aceasta epistolă, și cu mult mai naiv, de cât să mă fi îndoit de adevărul ei. Tonul măgulitor cu care-mi adia Ionescu însușirile mele eminente, mă umplea de fală și mulțămită secretă. Și într'adevăr trebuia să fiu om însemnat, de mă alese de companist presumpț chiar pe mine dintre atâți concurenți, cari molestav pe norocosul Ionescu — după cum îmi scriea — ca muștele vara, pe omul ce se încearcă a dormi puțin în umbra unui arbore stufos.

La o întrebare ce se îmbulzia neconținut în mintea mea, nu puteam însă afla răspuns potrivit cu toate eforturile și frământările mele de cap. De unde mă cunoaște pe mine Ionescu?... Căci din tonul epistolei nu puteam deduce altceva, decât că aceea e adresată unui om, cu care trimițătorul a mai avut oare când-va întrevedere.

Cum mă încercam a-mi aduce în ordine cugetele confuze, de odată se închiagă înaintea ochilor mei suflețeți un cap de copil cu păr sburlit, cu ochi de lapte acru, cu obraji pestriți ca oul de curcă. Începu a zimbă de suvenirile împreunate cu proprietarul acestor farmece nerezistibile.

Acum îmi aduc aminte hotărât, și de numele Ionescu. Cum nu, când bureșosul Nicolae Ionescu a șezut doi ani întregi lângă mine pe banca școlii.

Cu încetul ni-se împrosătară în memorie și trăsurile spălătăcite de lungimea timpului ale tatălui lui Nicolae. Gândesc că acumă îi văd fața serioasă și-i aud versul dojenitor cu care ne îndrumă la ordine pe noi copiii, ce ședeam într'un cvartir cu Niculae al său.

— Învățați, pruncilor, și nu fiți petulanți! — Aceasta provocare pe care o roștia — poate ca să aibă efect mai adânc asupra noastră — cu degetul arătător ridicat spre amenințare, nici odată nu uită a ne-o adresă, când plecă iar acasă.

În copilărie nu avem idei clare despre dimensiunea obiectelor, și toate raporturile de mărime trec în conștiința noastră cu proporțiuni exagerate. Aduceți-vă numai aminte de anii copilăriei voastre!... Nu erați voi atunci convinși, că de pe arborele cutare, ce se înalță în vârful dealului de pe marginea orizontului, ați fi fost în stare a fură luna lucitoare ce se furișă de după deal cu încetul tremurând pe bolta cerului, și nu cugetați voi seara, când vă uitați la acest corp ceresc, că cât de invidiați ați fi fost de ortacii voștri, dacă v'ați fi împodobit peptul cu aceasta medaile mare cât un fund de farfurie? Și când după comiterea vre-unei petulanții copilărești vă ascundeți de frica vergei pedepsitoare în cotlanul strâmp de sub vatră, nu vi-se părea doară, că ați luat domiciliu în o peșteră spațioasă și comoadă?... Când ne întorcem la finea anului după depunerea esamenului de vacațiune de două luni, nu credeam doară toți, că am pășit cu piciorul nostru pe fușelul prim al eternității nefinite?...

Memoria mea a păstrat impresiunile copilărești fidel, de aceea în ochii mei Ion Ionescu remase un om mare și înțelept.

Mă credeam deci de tot fericit, că alegerea acestui bărbat a distins persoana mea neînsemnată și mă decisei a urmă chemarea norocului, ce-și întinde

mâna spre mine rizând. De-aș fi putut atunci, mi-aș fi retras toate concursurile înaintate pentru obținerea unui post de profesor. Căci ce trebuință mai aveam eu de a-mi strică plămânile cu instruirea studenților, când mă așteaptă o viață invidiată, comoadă în îmbuibarea bogăției de tot mare? Eram sigur că cantitatea caolinului din care îmi trimise bunul Ionescu muștră, eră de tot mare, căci de nu s'ar fi aflat în abundență inesauribilă, l'ar fi cruțat și nu mi-ar fi trimis 50 de klgr.

Îmi adusei în ordine afacerile, închisei ușa odăii mele și făcând pe stăpânul casei la care locuiam să priceapă, că nu me voi reîntoarce timp mai îndelungat, poate chiar vre-o câteva luni, — plecai cu speranța de a mă reîntoarce ca milionar. În entuziasmul de care eram predomnit, la o sumă mai modestă nici nu eram aplicat a mă opri.

La casa de păstrare unde îmi erau depuși banii spre fructificare, se încercară în tot chipul a mă înduplică să nu-mi retrag capitalul.

— Profit mai mare și mai sigur nici o cassă nu ofere ca a noastră, — îmi ziseră funcționarii cu bunăvoință.

Eu însă îi făcui să priciapă, că decisiunea mea e nestrămutabilă.

— Poate peste puțin timp, iară voi depune o sumă cu mult mai mare la institutul domniilor-voastră, zisei eu anticipând deja tonul părținitor al domniilor mari, al capitaliștilor puternici, cari dacă le toacă, pot ridică sau trânti la pământ sute de mii de oameni, cari toți depind dela ei economicește.

În poarta institutului de credit mă aruncaii cu o țigară în dungi între dinți pe perinele moi ale trăsorei ce mă așteptă. Mă simțiam puternic; în buzunarul meu aveam 6000 fl., pe cari eram decis ai să-mână în agrul canaanic al întreprinderilor industriale, ca să-mi producă milioane.

(Va urmă.)

Tit Chitul.



S o n e t.

*Simțit-ai când se'ntoarce plăpânda primăvară
Senină, legănată pe-al vremilor talaz,
Cum sufletu-ți învie și uită de năcaz,
De grijă, de durere, de clipa cea amară?*

*Simțit-ai tu atunci cum picură spre sară
Un cântec ce-ți aduce dulci clipe de extaz,
Când vântul te mângâie pe palidul obraz,
Când de-o viață nouă pământul se'nfioară?*

*E iarnă. Nori ascuns-au țâria cea albastră,
Natura nici un farmec acuma nu mai are
In giulgiu-i întristat.*

*Ca'n primăvară însă tot sufletu-mi tresăre,
Când mă gândesc la vremea în care s'a legat
Prietinia noastră.*

Alexandru A. Naum.

Povestea neamului.

(Fragment.)

Puternicii zei adunau fărâmurile tronurilor prăbușite de spiritul legii celei noi și jeliău apunerea împărăției lor, pe care o crezuseră fără de sfârșit.

Eră nespusă durerea lui Iupiter, și eră mare suferința Iunonei, dar chinurile sufletești ale zeului Marte nu puteu fi cuprinse de zeii muritori.

Simția perirea Cetății eterne și a neamului, care din sămânța lui se zemislise. Și nu deplângea împărăția zeilor, care nu mai avea multe zile de trăit, nu-l durea convingerea, că propria-i nemurire se apropie de sfârșit, ci-i sfâșia inima presimțirea, că împărăția cea temută a neamului lui Romul nu peste mult va cădea în cea mai prăpastioasă adâncime și din culmea preamăririi n'a mai rămânea decât puzderii și pulbere.

Puterea, bogăția, numele și fala Romei va intra în fundul pământului și nu va mai fi urmă, care să chezășuiască nemărginitele hotare ale imperiului pământesc, protejat de Marte.

Gândul acesta îl umplea de groază și de desnădejde, și nu știea cum să pună capăt suferințelor și cum să stăvilească ruina gîntei sale.

Când își perduse Marte și cea din urmă schin-teie de încredere în sine și în viitorul, care va înfieră pe Romani cu cea mai rușinoasă pată, ce o pot purta pământeni — i-se luminează mintea de ideea mântuitoare.

„Am să mă cobor eu pe pământ. *Eu* îmi voi scăpa neamul de perire. *Eu* îl voi întoarce de pe povârniș pe cea mai înaltă treaptă a gloriei. Barbarii vor începe iar să tremure când vor rosti cuvântul Roma, iar legea cea nouă va perî de pe fața pământului, ca în locu-i să strălucească numele și legea gîntii lui Romul!“

* * *

Desfrăul eră mare în inima neînvinsului imperiu roman și decădița nu mai poate fi împedată.

Barbarii se făceau tot mai îndrăsneți. Roma îngâmfată nu-i luă în seamă, iar ei înaintau.

Și când a pornit, să-i facă puzderii, vitejia romană a fost călcată în picioare și făcută pulbere de îndărătnicul Decebal.

În locul măreției și îngâmfării s'a furișat în Roma pe toate căile și în toate formele groaza cea mai cumplită, că se apropie sfârșitul eternei Cetăți.

Iar Decebal le-a vândut pacea rușinoasă pe bani scumpi și a început să pregătească desăvârșita ruină a Romei și a neamului ei.

Dar în clipita din urmă s'a ivit Marte în haina lui Traian, și steaua lui Decebal s'a stins.

„Roma n'a învățat, să se plece. Iar barbarilor nu li-s'a dat norocul, să-i calce în picioare mărirea.

„Ridică-ți fruntea, Cetate eternă și Ginte nemuritoare, căci nemernicul, care-a îndrăznit să-ți rănească mândria, își așterne astăzi la picioarele tale puterile și comorile — și smerit își trimete capul și-ți cere iertare.

„Serbează, Popor Roman, saltă și te veselește și bucură-te, neam iubit de zei, petrece-ți și te fălește, căci a ta e Dacia, nesecată comoară și eternă glorie a Romei în răsărit!“



Nuntașii.

BCU Cluj University Library Cluj

Sarmizegethuză a apus. Pe ruinele ei s'a ridicat măreață Ulpia-Traiană, care-a pus în umbră rămășițele Daciei lui Decebal.

Traian a înzestrat-o cu toate cele trebuincioase, punându-i în frunte stăpân atot puternic, popor neprihănit, adus din Roma și din imperiu — și a săpat temelia, pe care să se clădească nebiruita cetate a vecinicei preamăririi romane.

* * *

Dacia a început a înflori, iar Traian își văzută realizat visul.

Și când a trebuit, să-și desbrace haina pământească, s'a încrezut mai mult, decât ori când, în vecinicul rezultat al vitejiei sale și în eternitatea Romei.

Intors însă în lumea, de unde se pogorâse ca Marte, n'a mai aflat nici un zeu. Toți se coborâseră deja de mult pe pământ, iar imperiul lor rămăsese cu desăvârșire deșert.

Neașteptata desamăgire îl întristă pe Traian peste măsură. Voiă să restaureze împărăția zeilor, după cum o restaurase pe-a Romanilor. Și în dorința-i fără margini nu încetă de-a cutrieră toate ascunzișurile, toate colțurile, doară doară va da peste urmă de zeu.

Și cum alergă în dreapta și în stânga, simția, că hotarele vechei împărății a zeilor se îngustase — și fără de veste se trezi la ușa împărăției unui singur și adevărat Dumnezeu. Și în acelaș moment auzi un glas:

„E înzădar, Traiane. Zeii și-au vândut nemurierea, iar Roma va trebui să piară.

„Întoarce-ți gândul și privirile spre Dacia, căci aceea e a ta, și a ei soarte e în mâinile tale.

„Din sămânța ce-ai aruncat-o pe acest pământ, va răsări neam nou, care va propovedui lumina și adevărul.

„Acest neam, trup din trupul neamului și învinșilor tăi, va crește sub razele de căldură ale iubirii Fiului meu.

„Și singur acest popor ales, va moșteni numele gintii lui Romul și puterea ei pentru vremile nesfârșite ale legii celei noi.

„Va fi mare și va ajunge mai glorioase zile, decât Romanii de legea veche — și va sta sub a mea cărmuire și va duce la biruință preamărirea duhului vremilor noii.

„Și ca să poată îndeplini misiunea ce-i-am pregătit-o, îl voi trece prin cea mai fără păreche probă de foc. Va avea să sufere cât n'a mai suferit popor pe pământ.

„Iar asupra ta, ca să-i poți întinde mângăiere, încredere și nădejde — cobor darul duhului legii lui Christos.

„Duhul acestei legii va cuprinde după vreme întreg pământul, iar fața lumii se va străformă.

„Se vor mișcă popoarele barbare — și multe neajunsuri va îndură poporul din Dacia. Iar când va fi mai amenințat de primejdie, atunci va fi lăsat în voia întâmplării.

„Tu îl vei lua sub conducerea ta, îi vei da nume, îi vei da limbă și-l vei apăra de șuvoiul nimicitor al ordelor nesațioase.“

* * *

Amețit de cele auzite, Traian sta înghenunchiat pe pragul porții cerești. Și uitându-și cu totul de sine, a

stat multă vreme nemișcat după cuvântul din urmă al Domnului.

În minte-i se zbăteau două gânduri... cel mai mare popor... care va supraviețui în toate timpurile preamărirea și numele Romei creștine.

„Il voi conduce, Doamne, prin proba de foc — și-l voi scoate pregătit pentru misiunea, ce-l așteaptă. Voi plantă în el geniul roman și-l voi crește, ca să se facă vrednic de-a Te reprezenta pe pământ, Dumnezeu creștinilor!“

Pavel G. Țaran.



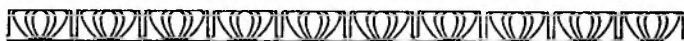
Inima ni-e ca și-o harfă...

(P. R. Rosegger)

*Inima ni-e ca și-o harfă,
Ca și-o harfă, 'n două strune,
Țipă 'n una bucuria,
Cealaltă julea-o spune.
Și al sorții deget scoate
Iscusit din ea tropare,
Astăzi cântece de nuntă,
Mâne stihuri de 'ngropare,*

Dragomirna.

V. Loichița.



Sclava.

De Maurițiu Jókai.

(Urmare.)

Ajunși în odaia Athaliei, lordul a zis:

— Domnișoară, un vechi cunoscut dorește să vă vorbească. Eu mă retrag ca să nu vă conturb.

Apoi a eșit din odaie, rămânând numai Athalia și Lyonel.

De fer ar trebui să fie inima acestei femei, ca să nu simtă durere!

Creatura aceea numită de ea bărbatul ei, o tradează înaintea logodnicului ei cu numirea de domnișoară; tinerul acela, pe care ea l'a iubit până la nebunie, de a cărui amintire, întreaga ei inimă a fost odată cuprinsă, acum îl vede ca pe un nenorocit, numai cu o mână.

Lyonel, cu durere și-a lăsat mâna tăiată pe spațele unui scaun. Lacrimile șiroaie curgeau de pe fața lui arsă de soare, ceea-ce pentru un marinăr e înjositor, el însă nu a putut să se rețină, să-și stăpânească lacrimile.

— Ah, nu am venit eu aici ca să plâng, Athalie. Dta nu ești nevasta lordului, prin urmare nu ai nimic de a face aici. Trebuie să părăsești casa aceasta!

La cuvântul acesta, Athalia și-a recăstigat prezența de spirit. Casa aceasta! O, cuvântul acesta e îngrozitor, e nespūs de îngrozitor!!!

— Eu mă simt destul de bine aici. Vezi, scumpe Lyonel, în viață e mai multă proză decât poezie. Numai în poezie vedem inocența și virtutea femeiască, în viața reală însă e cu totul altcum. Eu nu aș putea să trăesc din câștigul meu și neajunsurile m'ar innebuni.

Pieptul lui Lyonel a fost răzbit de un suspin înăbușit. S'a așteptat la cinism, totuș însă, s'ar fi bucurat, dacă nu venia delat Athalia.

— Athalie, eu nu te îndemn ca să fantazezi, eu îți recomand un trai cinstit. Părintele meu a murit, am moștenit o avere frumoasă, din care pot să susțin o femeie. Fii deci femeia mea?

— Eu, femeia d-tale?

— Da. Femeia mea. Până acuma mi-ai fost logodnică. Vezi, eu și acuma port inelul. Vină cu mine, mergem departe de aici, unde nu ne cunoaște nime, unde nime nu știe, că de unde am venit? Eu te voiu iubi întotdeauna, și jur pe ce am mai sfânt, că nici odată nu vei cefi pe fața mea, că între fidașta-rea și logodna noastră a fost un an blăstămat, pe care-l număr în șirul celorlalți ani dispăruți.

Lyonel, în semn de jurământ și-a ridicat mâna stângă, căci pe cea dreaptă nu o avea.

Athalia a simțit că o părăsesc puterile. Ce frumos e de a gândi, că în lume este un loc, unde e iertat să fie fericită, în brațele unui bărbat iubit, și astfel să îmbătrânească în cinste... — Ah! În laturi cu gândul acesta! În odaia de asupra ei se aude un ris; risul acela nu trebuie lăsat omului aceluia!...

— D-ta ești marinimos, Lyonel, pentru asta nu voesc să fiu nerecunoscătoare. Acea însă ce d-ta îmi promiți nu-mi este iertat să primesc, căci nu voesc să-ți inveninez viața. Eu rămân aici.

— Ai uitat, că mama d-tale pe patul de moarte ni-a împreunat mâinile... Îți mai aduci d-ta aminte de ea?

Athalia, la cuvântul acesta eră să leșine. Și-a adunat toate puterile, apoi și-a întors privirea spre oglindă, așezându-și o camelie în cosiță.

Marinarul nu a vorbit mai mult.

— Te las cu Dumnezeu, miss! Cu d-ta am sfârșit, mai am însă un cuvânt cu cineva din casa aceasta.

Athalia a priceput amenințarea marinarului, și cuprinsă de frică a zis:

— D-ta nu provocă nici o scenă neplăcută aici. Eu i-am iertat.

— Eu însă nu! Da, nici odată!

— Ce voești să faci, Lyonel?

— Ah, am numai o mână? Aceasta însă e de ajuns pentru unul ca el. Te las cu Dzeu.

Marinarul s'a îndepărtat, iar Athalia a rămas singură.

Atunci femeia aceasta, nebună de durere, a căzut jos și a plâns cu hohot...

La un timp a auzit un zgomot în odaia lordului.

Nu a putut să înțeleagă nimic, atâta însă a știut că doi bărbați înfuriați schimbă cuvinte dure între ei. Acești bărbați au fost Lyonel și lordul Tingle.

Athalia s'a ridicat în genunchi și ascultă, dar nu a înțeles nici un cuvânt.

Odată au încetat cuvintele dure; mai târziu le-au luat locul altele și mai dure; s'a auzit apoi zgomotul unor oameni ce se luptă împreună, deodată s'a auzit un zgomot surd, și totul a fost cuprins de liniște.

Athalia încă ședea în genunchi; i-se părea că liniștea aceea vorbește mai mult de cât zgomotul de adințioară.

Cum sta în genunchi, cu mâinile ridicate de asupra capului, a simțit că ceva îi cade pe mâni. A fost sânge.

Cuprinsă de groază, a sărit sus și a privit plafonul, unde a văzut o pată mare de sânge, care se strecură din odaia de asupra ei, căzând pe pardiment.

Sudori reci i-au trecut peste tot corpul.

Al cui e sângele acela?

S'a auzit un zgomot de pași.

Acuma trebuie prezență de spirit! acuma de nou trebuie jucată rola falză!

Femeia a fugit din locul acela, și-a sters sângele de pe mâni, iar când s'a deschis ușa, ea a fost înaintea oglinzii.

Lordul Tingle a intrat în odaie.

— Va să zică, d-ta dragă Athalie i-ai arătat ușa?

— Da, aceasta am făcut cu sermanul acela ușuratic. Ce am putut să fac alt ceva? S'a reîntors la d-ta?

— Da.

— Atunci el a fost care a vorbit cu vocea în-nălțată?

— Cum, s'a auzit până aici?

— Numai zgomotul, fără însă ca să pot înțelege ceva. La sfârșit pare-mi-se că v'ați bătut?

— Eu nu mă bat cu o astfel de creatură.

— Cine s'a bătut dar?

— Și aceasta ai auzit?

— Așă gândesc.

— Lammy s'a luptat cu el.

— Nu pot crede aceasta, căci duelul a fost cu arme.

— De unde deduci aceasta?

— Privește plafonul.

Lordul numai acuma a văzut pata mare de sânge de pe plafon.

— Da. A sărit asupra mea cu un pumnal, când Lammy a venit în ajutorul meu; și deoarece ea are două mâni, iar el numai una, după o luptă scurtă, l'a învins rănindu-l.

— L'a omorât?

— Nu știu. Am lăsat să fie dus la spital. Fac arătare la tribunal. Dacă te interesează soarta lui, voi câștiga datele necesare.

— Îți mulțămesc, nu sunt nici decât curioasă.

— Vei fi atât de bună însă, să părăsești odaia aceasta, ca să dispun, ca pata aceea de sânge să dispară de acolo.

— Nu te obosi cu aceasta, căci pe mine nu mă genează sângele acela. Muzeul d-tale s'a îmbogățit cu un tablou interesant: pe ceriul pictat în culoare vânăta, un nor din sângele unui bărbat într'adevăr omorât. L'as' rămână acolo.

Lordul Richard privia femeia aceasta cu fața de marmoră, cu părul ei negru, atât de ademenitor.

* * *

Când timpul a fost ploios, lordul Tingle întotdeauna eră părtaș de nopți neplăcute; îl dorea piciorul și noaptea întreagă nu putea să închidă ochii. În decursul zilei; după dejun, dormia câteva ceasuri în odaia din partea unde e biblioteca. Bibliotecile sunt foarte bune pentru așă ceva, căci ele conțin și astfel de cărți eminente, cari servesc de leac chiar și contra insomniei.

Din o parte a salei de bibliotecă să deschid localitățile muzeului.

Lammy a făcut patul mylordului.

— E acasă Athalia? a întrebat el.

— Da. Se preumblă în grădină.

— Ce mai făptură. Să se preumblă pe un timp așa de urât. O altă femeie s'ar reci, ei însă nici că-i pasă. Nu uită Lammy, că a trecut o săptămână, trebuie deci să umpli lampa din catacombă, și să o ridici.

— Eu nici odată nu uit nimic, mylord. Mylordul s'a culcat. Foarte greu a adormit.

În decursul somnului a avut visuri urâte.

A visat cu figurile din catacombe, cari acuma toate trăiau, se mișcau.

Fața mumiei eră vie, ochii i-se mișcau, buzele vorbeau, fața-i sămăna cu a Athaliei.

Mumia a fost bine dispusă; a povestit că ce rege vestit a fost părintele ei, ea acuma e mireasă și darurile ce le-a căpătat sunt așa de frumoase.

La cuvintele acestea căpătina regelui Dagon a făcut o mișcare violentă, a început să geme ca și când cineva l'ar strânge de grumaz. Mumia a ris.

Căpătina regelui Dagon s'a mâniat, a sărit din loc, s'a tăvălit până la mumie ca să-i muște piciorul.

Mumia cuprinsă de frică a dat un țipet, a început să tremure, și numai fașile ei multe au împedat-o să nu fugă.

Cavalerul Ludimer a spus mumiei că o iubește; mumia genată și-a întors fața dela el; cavalerul însă cu tărie a cerut o sărutare dela ea; mumia își mișcă capul în toate părțile și desperată a strigat după ajutor.

Cavalerul curiosat a luat-o sub scutul seu.

Și-a ridicat iataganul spre cavalerul de oase.

S'a început o luptă grozavă.

În prejurul lor a fost un zgomot infernal.

Mumia cuprinsă de groază, cu ochii eșiți din orbite a strigat: „Lampa, lampa perpetuă!”

Dacă se sfarimă lampa aceasta, atunci lumea întreagă e cuprinsă de flăcări.

De pe fruntea lordului Timple se strecurau sudori reci ca gheața.

Lammy, când mergea în muzeu, de comun fumă, căci nu-i plăcea aerul de acolo.

În brațe avea șase sticle cu naftă.

Când a coborât treptele catacombei, a agrăit mumia ce sta acolo:

— Vezi, porumbica mea, iar am venit aici. Ai gândit la mine dela întâlnirea noastră de pe urmă. Oh, dă-mi o sărutare.

A sărutat apoi buzele reci ale mumiei.

Hm, nu e lucru de toate zilele, ca să sărut fata unui rege, o frumusețe ce poartă pe umeri peste trei mii de ani.

A mers apoi la tribună, unde eră lampa perpetuă.

Când a pășit pe treapta dintăiu, figura de metal s'a ridicat de pe scaun.

— Bună ziua, vere. Nu te teme de nimic.

A pășit pe treapta a doua.

Figura de metal și-a ridicat paloșul.

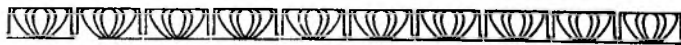
— Bine, Patrie, foarte bine. Iar ești nebun; gândești că se teme cineva de amenințarea ta. Hahaha! Tu ești bun să fii ministru plenipotențiar, căci întotdeauna îți ridici spada, fără însă ca să lovești cu ea. Hahaha!

Înainte de umplerea lampei, trebuia să stângă focul, din care motiv, Lammy a trebuit să urce și treapta a treia, cum a făcut aceasta și altădată, de sute de ori. Cu umbra lampei cu naftă, apoi cu ridicarea ei numai ea a fost încredințată, deci a știut foarte bine, că eroul de fer nu lovește, spada-i amenințătoare rămâne nemișcată.

Cum a pășit însă acuma pe treapta a treia, cavalerul curiosat a dat o lovitură grozavă cu iataganul; lampa ce ardea încă, apoi sticla cu naftă s'a sfărâmat în mii de bucăți și într'o clipită catacombele au fost cuprinse de flăcări mistuitoare.

(Va urmă).

Alex. Țințariu.



Despre alcoolism.

Alcoolismul creează mania de a bea, sau mania de a bea creează alcoolismul?

În privința aceasta doctorii sunt împărțiți în două categorii.

Alieniștii deosebesc pe dipsoman de alcoolic.

Alcoolicul este un subiect intoxicat de alcool, dipsomanul este un maniac care are nebunia de a bea.

Alcoolismul este o intoxicație, dipsomania este o boală psihică.

În principiu și prin definițiune, deosebirea este lămurită; în practică însă nu este așa.

Dipsomanul ajunge încetu cu încetu alcoolic și alcoolicul ajunge încetu cu încetu dipsoman.

Sunt dipsomani alcoolici și sunt alcoolici dipsomani.

Dar unde începe dipsomania în alcoolism?

Și dacă dipsomanul nu este negreșit la început un alcoolic, alcoolicul este el la început un dipsoman?

După răspunsul dat acestei întrebări, principiul curelor de alcoolism este adevărat ori fals. Dacă alcoolismul este un fel de nebunie circulară, de manie care revine; dacă individul care se dedă alcoolului este un alcooloman; după cum individul care abuzează de morfină este un »morfinoman«; dacă, pentru a ajunge alcoolic, trebuie, ca pentru a ajunge morfinic, oare care tară, oare care predispoziție mentală, alcoolismul este curabil prin aceleași procedări ca și boalele psihice, și se poate vindeca prin internare, prin izolare, prin hidroterapie, prin sugestiunea simplă ori medicamentoasă.

Părerea aceasta se poate susține.

Un domn care, în fie-care zi își ia aperitivul de dimineață, își bea sticla cu vin la dejun, bea un pahar de „fine champagne“ după cafea, mai bea două-trei halbe după amiază, iar mai ia aperitivul său: o tuică, un vermuth, un cognac, sau biter, marasquin, și alte băuturi zise stomacale sau... seara înainte de prânz, iar mai bea un cognac, două sau trei după cafea, pe când își fumează țigara, mai bea iar două frei halbe seara, se clasează printre oamenii cu mintea sănătoasă sau printre maniaci?

Și muncitorul „asezat“ care, în fiecare zi, automatic, după ce și-a dres gura dimineața, cu un pelin, ori o drojdie, ori un rom înainte de-a se apuca de lucru, pe urmă bea ca să-și facă poftă să mănânce

bine la dejun, apoi halba, țapul sau litrul întreg la dejun, stomahalul luat cu cafea după dejun, care mai bea un păhar de cutare beutură, peste zi și beutură care să-i facă poftă să mănânce prânzul, afară de *rândul meu și rândul tău*, este om sănătos sau e monoman?

Ori cum, boer, negustor, sau muncitor, alcoolul aceasla transmite copiilor pe care îi procrează gustul de a bea; lucrul acesta nu se discută.

Inchipuindu-ne că deosebirea există între dipsomanie și alcoolism la întâia generație, la a doua generație hereditatea îi analgamează și îi contopește. Și putem să admitem prin urmare că în fapt, după 30-40 de ani de alcoolisație intensivă și universală, generațiile actuale de alcoolici sunt toate mai mult sau mai puțin dipsomane.

Ori cum ar fi, ideea că alcolicul este în realitate un alcooloman slujește de bază diferitelor „cure de alcoolism” pe cari americanii le-au pus cei dintâi în exploatare regulată, spre marele profit dacă nu al alcolicilor, cel puțin în folosul vindecătorilor.

Sunt nenumărate instituturile unde se face »cura lui Keeley«. Fiecare stat al uniunii are cel puțin un asemenea institut.

După ziarul Bannière d'Or, ziar al lui Keeley, au urmat tratamentul acesta mai mult de 300,000 persoane — dintre cari 17,000 doctori, — Aceasta face un succes foarte frumos pentru un tratament care rămâne secretul autorului său, și despre care se știe numai că în acest tratament intră injecții de *chlorur de aur*; de unde numele de cura de aur a lui Keeley, cum e cunoscut în America. Cură de aur pentru Keeley ar fi negreșit mai exact.

Cura lui Hagey este mai puțin înfloritoare și datează numai dela 1900. Sunt 70 de institute Hagey. Sunt institute de acestea în Londra, în Dublin, în Glasgow. Nu garantează nimeni vindecarea, însă o făgăduiește de 90 de ori la sută.

Mai există și alte cure: cura lui Tyson, a lui Leyfield, a lui Tucqarer, toate de exportatie americană. Unele curi se pot face acasă, altele în voiaj, unele cer o internare vremelnică într'un stabiliment special.

Dacă sunt bune, doctoricește vorbind, nu știu; însă aduc mari foloase bănești.

Instituturile acestea înfloresc pe pământul anglo-saxon, în Statele-Unite, în Canada, în Anglittera. În Franța nu e nici unul.

Avem însă serul antialcoolic.

Principiul acestui serum este acelaș ca al diferitelor serumuri antimicrobiane.

Se începe prin a alcooliza încet-încet, în doze mici, un cal. Calul, știm, absoarbe ușor, și chiar cu plăcere o sticlă de șampanie ori de xeres. Și dacă calul nu poate fi bănuț că e dipsoman, tot ajunge foarte ușor alcool. I-se dă mai întâi în fiecare zi o doză slabă de alcool, împărțită în două rații: una dimineața și una seara; pe urmă se sporește progresiv. A zecea zi, doza zilnică ajungând 500 grame, putem obține un serum activ.

Serul acesta injectat unor cobay făcuți din vreme alcoolici, adecă obișnuiți să ia o hrană stropită cu alcool, serul antialcoolic produce totdeauna acelaș efect: după câteva injecții, cobaii refuză de a mai mânca alimente alcoolisate cu cari fuseseră obișnuiți.

La omul alcoolic, acțiunea serului ar fi aceeaș. La fiecare 5 sau 6 zile se injectează subț piele câte 10 centimetri cubi. A doua zi după întâia injecție, individul începe să aibă în gură un gust neplăcut de pământ, de vopsea ori de săpun; nici o beutură nu-i place. După 4-5 injecții somnul este mai liniștit, omul nu mai visează vise rele, pofta de mâncare vine iar. În sfârșit, fenomenul cardinal se arată, acțiunea „desgustătoare” a serumului se manifestează: individul nu mai poate suferi nici un lichior; îi e scârbă de ori-ce beutură alcoolică, un absent îi face greață; un rachiu îl frânțește leșinat.

Iacă dar efecte minunate și sunt sigur că în ziua când alcoolicii vor voi să se lase să li-se inoculeze scârba de alcool, au să se vindece repede de alcoolism.

Dar au să vrea?

Întâia condiție a vindecării este să vrea dânșii.

Doctor.



Doine dela Vașcău (Bihor).

Chinuitu-s chinuit,
Mă tăt mîr, că n'am perit;
Nici chinurile nu-s bune,
Dacă n'ai cui a le spune;
Mândră, chinurile mele
Le-aș spune numai la stele.

Nu-mi cântă mândro de dor,
Că nu-s gata să mă 'nsor;
Nu-mi cântă mândro de jele,
Că nu-s gata de inele.
Cântă mândră cui îți place,
Cântă cui ai mai cântat,
Cântă și mie-'mi dă pace,
Că n'am voie de-ascultat.

Glasul tău nu zice bine
Nici de altul nici de mine,
Glasul tău vrea ca să'nșele,
Ca și iarba pe vișele.

De-ai cântă mândro cântă
Dulce din gurița ta;
De-ai zice mandruțo zice
Din gurița ta cea dulce:
Bădiță, gura uscată,
Vină la noi câte-odată,
Si-ți înmoaie buzele
Și să vezi averile.
Ca să știi bădițo bine,
Că ți-a fi bine cu mine,
Să-mi vezi ochii, să mi-i vezi,
La mine să nu te'ncrezi.

Duce-m'aș și n'aș veni,
Dacă nu m'aș ști feri;
Duce-m'aș și n'aș întoarce,
După nana care-mi place.

Spue codrul că ști bine,
Că e cu dor ca și mine;
Spue valea cu plopii,
Cum se'nsoară feciorii.
Spue câmpul cel cu flori,
Norocul dela feciori.
Spue frunza cea de fag
Mie de cine mi-i drag —
Spue-mi calea cea umbroasă
De mândruța cea frumoasă.

Vasile Sala.



Mihail Dragomirescu,

Critică dramatică. București 1904.

Raport prezentat în comisiunea de premii a Academiei Române în sesiunea generală din 1905.

DI Mihail Dragomirescu, criticul teatral al unui ziar bucureștean, a adunat într'un volum criticile sale publicate asupra reprezentațiilor date la Teatrul Național în stagiunea din 1903—1904.

Deși scrise pentru anumite ocazii, aceste critice totuși nu și-au pierdut interesul, căci nu sunt numai niște simple dări de seamă, ci ele ne prezintă unele studii dramaturgice, cari totdeauna merită să fie citite, ne oferă un șir de observațiuni critice, cari ori când atrag interesarea și aprecierea.

Iată cuvântul care mă îndeamnă să declar din capul locului, că am citit cu plăcere volumul. Căderea lui m'a convins că autorul își cunoaște perfect materia despre care ne scrie, că are bine stabilite ideile sale conducătoare și că și pronunță judecățile bine motivate.

Lucrarea întregă are două părți: Prima se ocupă de piesele ce s'au jucat, analizându-le cuprinsul și compoziția, examinându-le tendința și studiindu-le caracterale; a doua cuprinde critica artiștilor, cari le-au reprezentat.

Partea a doua nu ne privește, căci deși critica jocului artiștilor oferă autorului prilejul de a enunța unele observațiuni estetice și astfel de a întregi judecata sa din partea primă privitoare la valoarea pieselor, totuși această parte are un caracter mai mult ocazional și local. Deci n'avem să ne ocupăm de ea.

Ceeace accentuăm drept bază a vederilor sale, este critica ce face în general Teatrului Național. Această critică este cât se poate de nefavorabilă pentru prima scenă română. Iată ce zice îndată în prima apreciere:

„De ce Teatrul Național este o instituție de Stat, cu care se cheltuește atâția bani? Ce se urmărește cu el în dezvoltarea culturii noastre? Mărturisesc că n'am putut găsi acestei întrebări nici un răspuns.“

Și opinează că propovăduirea unei limbi curate, armonioase și frumoase, este o misiune de frunte a teatrului. Dacă n'avem destule piese originale bune, Direcțiunea ar trebui să sprijinească bunele traduceri; și încheie frumos:

„Teatrul Național trebuie să fie mai întâi de toate un templu al limbii române, curată, simplă și armonioasă!“

Apot trece în revistă piesele cari s'au jucat. Dintre autorii români se ocupă cu Caragiale, Lecca, V. A. Urechia, Grigore Ventura, Alecsandri, Millo, Ioan C. Bacalbașa, Toneanu, Grigoriu, Constanța Hoșoș, G. G. Ionescu-Gion.

Și drept concluzie a studiului asupra lor, enunță „că producțiunea originală mai nouă e slabă, slabă de tot: toate „premierele“ au căzut, iar „reluările“, în

afară de comediile lui Caragiale, nu s'au putut bucura de un adevărat succes.

Dintre toți autorii români se ocupă mai mult de Caragiale. Ii dedică trei articole, ba și în al patrulea revine asupra autorului său favorit.

În primul vorbește despre „O scrisoare pierdută“ și „O noapte furtunoasă“ și zice că acestea sunt „opere dramatice românești de o indestructibilă valoare, datorite celui mai clasic dintre toți scriitorii noștri.“

Și urmează cu entuziasm: „... câtă reală și adâncă emoțiune în comediile lui Caragiale! Mulțumirea luminează toate fețele; fiecare, cu ochii strălucitori de veselie, caută cu neastâmpăr ochii unui cunoscut, ca să-și reverse măcar de departe prisosul emoțiunii, de care-și simte covârșit sufletul; în curând însă observă că ochii celui dintâi necunoscut îi sunt de ajuns; căci vede că strălucesc de aceeași simpatică înțelegere și de aceeași binefăcătoare bucurie. Curente de simpatie străbat dela om la om, toată sala freamătă de satisfacție, iar aplauzele — monetă obișnuită și deprețiată — par neînsemnate față de entuziasmul, pe care fiecare vrea să-l exprime. Astfel se produce adevărata emoțiune socială, care înfrățește pe om cu om, unindu-i într'un gând și o simțire. Pentru asemenea efecte este creat teatrul; pentru asemenea înalte emoțiuni ce purifică și unesc sufletele cetățenilor, i-s'a recunoscut teatrului rangul de instituțiune de cultură în Stat.“

Dar comediile lui Caragiale, zice mai departe autorul, au un fond imoral. Și se întreabă că cum se face totuși că ele nu numai nu ne scandalizează, ci le primim și iubim ca pe niște produse menite să ne dea acea emoțiune, care ne înalță deasupra noastră înșine și ne purifică?

„Pentru că autorul lor — răspunde d-sa — este un mare artist. Ca ori ce mare artist, el știe să ne orienteze și să ne fixeze atențiunea asupra unui fond sufletesc superior, în care fapte imorale și antisociale întră numai ca simple elemente secundare și subordonate, care-și pierde efectul propriu în efectul total pe care ni-l face acel fond superior.“

În cele două articole ce mai scrie despre Caragiale, se ocupă și cu chestiunea dacă comediile lui au să se susțină și în viitor. Și răspunde că da, precum ne emoționează operele clasice. Afirmățiunea ni-se pare cam cutează, deși ni-se prezentă cu o argumentațiune atât de bogată, cât pe aci s'o credem.

Cu ceilalți autori dramatici români se ocupă mai puțin. Cauza va fi de sigur că operele lor nu s'au prea jucat în stagiunea aceea.

Ceeace scrie despre Haralamb Lecca ni-se pare prea lipsit de dreptate. „Câinii“ după d-sa, este o aberațiune de artă. „O brutalitate fără convingere, declamație fără avânt, vulgaritate fără semnificație, nici un adevăr, nici un sentiment, o sărăcie de idei.“

Tot cam astfel apreciază și altă dramă a lui Lecca. „Castadiva“, zicând că n'are intuitiva adevărată a vieții: d-sa fiind stăpân, prea puțin, pe accesoriile scenice și având și o foarte bună memorie prin care înregistrează fraze de conversație, situațiuni reale, exacte, dar fără semnificație, le combină în mod artificial într'o acțiune, care numai în aparență are oarecare miez, și cu personajii alcătuite din crâmpoie sufletești, și izbuteste să ne intereseze cu ele numai

printr'un dialog — uneori afectat — dar totdeauna viu și bine condus și atâta tot."

Vorbind despre piesa „Dela oaste“ a dlui C. Bacalbașa, trage concluziunea că aceea nu e operă dramatică,

Despre drama „Aur“ a dnei Constanța Hodoș scrie o critică prea riguroasă; constată însă că are o limbă curată, firească și frumoasă în toată puterea cuvântului.

Despre ceilalți autori vorbește mai puțin, căci piesele lor nu sunt nouă.

Cu atât mai multă apreciere face despre piesele străine. Aceasta se explică prin faptul că în stagiunea aceea s'au jucat mai cu seamă piese traduse și localizate.

Un studiu amănunțit oferă lui „Hamlet“ al lui Shakespeare. Pe Hamlet ni-l prezintă astfel: „Nici simțurile, nici mintea lui Hamlet nu sunt bolnave, ci voința lui. Și putem zice că nici chiar voința lui nu e bolnavă, ci pur și simplu e numai covârșită în mod natural de inteligența lui. Hamlet este un contemplativ, un om pe care mai mult îl atrage reflecția asupra vieții decât viața însăși.“

Se ocupă și de Zola. Scriind despre piesa acestuia: „Thérèse Raquin“, zice frumos: Ori ce operă de adevărată artă trebuie să ne lase în suflet o amintire, la care să putem reveni cu încântare, — ori ce operă de artă trebuie să mărească puterea noastră de contemplație.“

Apoi urmează Victor Hugo. Despre drama „Ruy-Blas“ a acestuia zice: „Drama lui Hugo, cu toată strălucirea versurilor, avântul lirismului și interesul ideii, nu ne facem să pătrundem adânc în sufletul omenesc, e plină de tirade, de monologuri și e grozav de lungă.“

Mai studiază și pe alți autori, câte odată cu nume mai mic și încheie cu un ciclu de observațiuni întregitoare, cărora le-a dat titlul de „Notițe“

Cetind volumul, primim convingerea, că deși nu suntem în toate de acord cu autorul, lucrarea sa este o scriere de valoare, care cuprinde multe vederi bine chibzuite, studii dramaturgice mult dorite în literatura noastră, aprecieri întemeiate pe adevăr și îndreptări indicate corect pentru viitor.

Sunt dar de părere că autorul este vrednic de sprijinul Academiei. De aceea mă cred dator a propune să i-se voteze o parte din premiul la care a concurat.

Iosif Vulcan.

LITERATURĂ.

Academia Română a ținut vineri la 17 februarie (2 martie) ședință publică. Dl dr. G. Marinescu a cerut comunicarea sa despre: „Rolul contagiunii mintale în genera câtorva boale ale sistemului nervos“.

Conferență despre Eminescu la București. Dl I. Scurtu a ținut în săptămâna trecută o conferență la București în palatul Ateneului despre Eminescu. Dsa, care de astă-dată a desvôltat a patra sa conferență asupra lui Eminescu, a tratat despre însemnătatea aceluia în literatura noastră și în literatura universală. A arătat influința pe care a exercitat-o scrierile lui Eminescu asupra literaturii române și în lite-

ratura universală, creând un curent numit: curentul Eminescu. Apoi a vorbit despre însemnătatea scrierilor lui Eminescu în literatura universală. A apărat pe Eminescu în contra aceluia cari l'au invinuit, că ar fi mai mult imitator al scriitorilor germani și că în scrierile lui predomină filosofia lui Schopenhauer, pesimismul lui Heine și Lenau și că a voit să deie poeziei un caracter cosmopolit. Eminescu nu e imitator, are impresiuni germane, pentru-că cultura i-a fost germană. Poetul a fost înrudit sufletește cu filosofia pesimistă și cu filozofia indică; pesimismul lui este total, nu parțial ca la Heine și Lenau. Toate traduceriile operilor lui Eminescu, făcute în limbi străine, dovedesc cât de mult a fost înțeles el de cătră străini. Scrierile lui au fost traduse în limbile germană, franceză și maghiară. Dl Scurtu termină, spunând, că recunoștința noastră ar trebui să fie mai mare pentru acela, care în ciuda unor bârfitori, s'a ridicat prin puterea talentului său și a făcut din literatura noastră o literatură admirată de străini.

Conferențe literare. Despărțământul Sibiiu al Asociațiunii urmează cu succes conferențele literare. Dumineca trecută (4 martie) dl Ioan Duma, cleric în seminarul Andreian, a vorbit despre »Legăturile culturale și literare ale lui Eminescu cu Românii din Ungaria«.

TEATRU ȘI MUZICĂ.

Observațiuni la o aprejiare a dlui Corfescu. Primim următoarele rânduri: *Despre dl N. Corfescu* a apărut în nrul 4 al revistei »Familia« o cronică sibiiană, care se termină: »Dorim succes dlui Corfescu (în turneul seu artistic), *care e bun cântăreț de provincie*«. M'a surprins cronică nu prea favorabilă, și m'a surprins cu deosebire sfârșitul ei, fiind-că îl cunoșteam pe dl Corfescu de mai bun cântăreț și mai ales fiind-că cunoșteam despre dânsul păreri competente cu mult mai măgulitoare. Pe de-o parte însă, nu simțiam nevoia apărării artistului, atât de apreciat, iar pe de alta... mai știu și eu, credeam, că poate trece și neobservată câte o părere. Vorbindu-se însă de dl Corfescu și în nrul 8 al acestei reviste și menținându-se și critica nefavorabilă, aflu oportun, să comunic două succese ale dlui Corfescu, obținute în Budapesta. Cel dintâi a fost public, în »Casina Națională«, unde aristocrația maghiară, cu gust nu prea de provincie, insuflețită i-a strigat artistului: *să trăiască!* (românește) — despre acest concert am raportat la timpul seu în »Familia« — iar al doilea a fost privat, înaintea directorului Operei din Budapesta, Raul Mader. Dl Corfescu doriă adevărat să joace în vre-o piesă două ca oaspe și spre acest scop a cântat înaintea lui Mader. Acesta i-a strâns mâna zicându-i: »Ce voiu face eu cu baritonistii mei, dacă vei pasi dta pe bină!?« Iar dacă dl Corfescu e în stare să pună în umbră pe cei trei baritonisti ai Operei din Budapesta, de sigur e ceva mai mult, decât *bun cântăreț de provincie*. (ds)

Concert și teatru în Monor. Corpul învățătoresc dela școala fundațională din Monor a dat cu concursul tinerimei dela școala de repetiție agronomică la 22 februarie, o serată declamatorică-muzicală, cu un program bogat și interesant.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Jubileul Pr. S. Sale episcopului N. Popea. Septămâna trecută s'a petrecut la Caransebeș o înălțătoare festivitate bisericească. S'a serbat jubileul de 50 ani de când Pr. Ssa episcopul *N. Popea* a fost tuns într-un monach de marele arhieriu Șaguna. Ilustrul jubilan, care a petrecut o viață întreagă ca fiu devotat al bisericii și neamului, ș-a câștigat stima tuturor cari astăzi în etatea sa de 80 ani, îi felicită cu bucurie din toate părțile. La aceasta serbare s'a reprezentat prin delegație însaș Academia Română, al cărei membru serbătorit este și bine meritatul. Sub impresiunea devotamentului profund, trimetem și noi felicitările noastre cele mai călduroase.

CE E NOU?

Avis abonanților noștri. Redactorul foii noastre plecând duminică în 11 martie n. la București, să asiste la sesiunea generală a Academiei Române, care va ține patru săptămâni și mai bine, — în timpul acesta »Familia« va apărea în două săptămâni odată. Numărul viitor va eși la 12 25 martie.

Hymen. Dl *Miron Moldovănescu*, ales preot în Tohanul-nou și dsoara *Hortensia Sturdza* s'au căsătorit. — Dl *Nița Vancea*, rigorosant în drepturi, s'a logodit cu dsoara *Nelli Deac* în Blaj — Dl *Pompiliu E. Constantin* învățător și dsoara *Elena Tatar* s'au cununat la Daneș — Dl *Ioan A. Avram* și dsoara *Letiția Mărginean* s'au cununat în Alba-Iulia. — Dl *Constantin Costea* din Șeitini și dsoara *Lucreția Popeș* din Labasint se vor cunună la 11 martie n.

Penzionare. Dl *Iosif Pop*, jude de tribunal în Sătmar, a fost pensionat la cererea proprie, acordându-i-se drept recunoștință a serviciilor sale, titlul de jude la Tabla regească.

Reuniunea femeilor române din Blaj ș-a ținut adunarea generală la 25 februarie, în prezența unui public frumos. S'a constatat că la finea anului a avut un fond de 10,620 cor. 36 fileri; s'au dat stipendii elevelor scoalei de fete 450 cor., unei eleve de croitorie 250.

Prelegeri economice. Despărțământul Brad al Asociațiunii a hotărât să țină o serie de prelegeri economice. S'au angajat următorii dni: dr. Pavel Opriș, dr. Ioan Radu, dr. Tiberiu Titu, Adam Damian, Valeriu Boneu, Traian Suci, Ioan German, Mihail Stoica, I. Perian, P. Rusu, A. Laslău, Ioan Bărna.

Petrecere românească cu dans în Viena. Societatea »Clubul Român« din Viena aranjează azi în 9 martie 1906 st. n. petrecere cu dans în saloanele »Zum grünen Tor« VIII, Lerchenfelderstrasse 14. Începutul la orele 8 seara. Toaletă simplă. De preferat costum național.

Pentru amatorii de colecțiuni. Câteva colecții complete din »Voința« foaie săptămânală apărută în Bistrița (1903 — 1904) se află de vânzare, cu prețul de de 15 cor. o colecție legată, la dl *Lucian Bolcaș*, *Budapesta VII. Izabela ter 3.*

Călimdarul săptămânei.

Dum. a 2-a în Post, gl. 5. sft. 1e.

Ziua sep.	Călimdarul vechiu	Călimdarul nou
Duminică	26 Păr. Porție Episc.	11 Heracliu
Luni	27 P. Procop. Decap.	12 Gregorie
Măști	28 Cuv. Păc. Vasiliu	13 Rosina
Mercuri	1 M. Eudochia	14 Matilda
Joi	2 M. Teodot	15 Logiu
Vineri	3 M. Eutropiu	16 Heribert
Sâmbătă	4 C. Gerasim	17 Getrud

Proprietar, redactor răspunzător și editor:
IOSIF VULCAN, (Strada Áldás nr. 14 296 b).

„BIHOREANA“

Institut de credit și economii societate pe acții.

CENTRALA ÎN ORADEA-MARE.
— FILIALA ÎN TINCA. —

CAPITAL SOCIAL 600.000 cor.

1. Primește bani spre fructificare pe lângă libele de depuneri, sau în cont curent și după banii depuși spre fructificare plătește interese de 4 $\frac{1}{2}$ %.
2. Darea după interesele de depuneri o plătește institutul.
2. Acoardă împrumuturi ipotecare.
3. Acoardă împrumuturi simple țărănești pe obligațiuni cu caventi (credite personale țărănești).
4. Escomptează cambii (polițe), efecte și pretenziuni sigure cătră casse publice cu scadențe fixe.
5. Acoardă împrumuturi pe lângă amanetare de efecte (lombard).
6. Acoardă credite cambiale și de cont curent cu acoperire ipotecară, sau de alta natură.
7. Îngrijește afaceri economice și totfelul de afaceri de bancă.

2-12.

DIRECȚIUNEA.